

Antoni Pomar Juan, el pintor de la terra

per Sonya Torres Planells

Homenatge pòstum

El passat 14 de desembre de 2017 ens va deixar l'últim dels grans mestres pintors de tradició i ofici genuïnament eivissencs del Grup Puget, Antoni Pomar Juan.¹ Un talent persistent i una personalitat creadora inconfusible, que es projecten en una obra autèntica, vehement, enèrgica, seductora. Ell era la seva pintura, omnipresent en la seva vida i indestriable de la terra que l'havia vist néixer.

Quan tenia sis anys vaig demanar als pares com a regal d'aniversari uns pinzells i un joc de tubs de pintura a l'oli, perquè volia provar de pintar. Recordo la impressió del llenç en blanc i les imatges que vaig triar com a referent: una postal del portal de ses Taules i una vista de Dalt Vila d'Antoni Pomar.

Més endavant vaig tenir l'ocasió de tractar-lo personalment quan, ja com a artista consagrat, continuava vivint per i amb la seva obra. Aleshores, les seves exposicions eren per a mi quelcom de pròxim, especial, de pes, que desperta l'interès i remet a la infantesa. Havien passat els anys i em trobava al mateix punt, observant amb interès les seves pintures, i em vaig adonar que la meua generació, però també moltes altres, havíem crescut al costat d'aquelles imatges. Que per a molts de nosaltres suposaven molt més del que hi era representat. Les nostres vides havien anat consumint les hores del rellotge del temps

Antoni Pomar Juan en la seva Primera Comunió. 1934. (Arxiu de la família Pomar).

però en aquelles pintures se'ns desvetllava quelcom d'immortal, una presència transcendental, la dignitat de la nostra terra.

Antoni Pomar fou sempre proper, amable, senzill i honest, també amb el seu ofici. Quan li vaig comentar que volia recollir la seva biografia s'ho va prendre com si no anés amb ell, amb tota naturalitat. A mi ja em coneixia pel meu pare, Antoni Torres Bonet, que també havia estat alumne de l'Escola d'Arts i Oficis, i de seguida vàrem connectar. Més que parlar d'ell mateix, li agradava compartir l'experiència pictòrica i el procés de creació, la qual cosa el feia proper i autèntic, com l'artesà que estima el seu ofici i explica la seva feina amb

passió. Així va ser, com a col·laboradora de l'*Enciclopèdia d'Eivissa i Formentera*, que vaig sintetitzar l'experiència compartida en la veu de l'autor recollida en aquesta publicació.

Amb ell i la seva mirada singular i insubstituïble desapareix tot un món de sensacions i records de la terra d'Eivissa. Aquella de la seva gent, humil, particular, transcendent. La que ja ha deixat d'existir i amb nostàlgia recuperem en les pintures eternes d'Antoni Pomar.

Pinzellades biogràfiques

Antoni Pomar Juan havia nascut a Eivissa el 13 de desembre de l'any 1927, en una família de joiers. Els germans Antoni i Pepín varen heretar l'ofici de l'orfebreria i el taller del seu pare, Antoni Pomar Torres,² qui a la vegada l'havia rebut del seu oncle Joan Pomar Agulló, que va morir sense fills. Pare i germans havien coincidit en el petit taller de l'oncle, i d'ell varen rebre també les eines.³ Així, per tant, ben aviat i per tradició familiar, Antoni Pomar Juan ja als catorze anys s'havia iniciat en l'ofici de l'orfebreria, el qual també requeria d'especials habilitats artístiques. En aquest context aviat va mostrar un particular in-

2. Antoni Pomar Torres va situar el taller al carrer d'Antoni Palau d'Eivissa, on encara avui es troba la joieria Pomar. Es va especialitzar en el disseny i la venda d'empenyades i tingué molt èxit. Fins al punt que el mateix rei Alfons XIII en va ser client.

3. Algunes d'aquestes antigues eines d'orfebreria heretades de l'oncle Joan Pomar Agulló es troben avui en el Museu Etnològic de Santa Eulària des Riu.

1. Va morir a la Policlínica Nostra Senyora del Roser d'Eivissa per causes naturals el dia després d'haver fet els 90 anys.

terès pel dibuix, observant en detall els catàlegs de les peces d'orfebreria i prenent apunts de les vistes des Mercat Vell de Vila que podia observar des de la porta del negoci familiar. El cas és que en tenia traça i de ben petit en Narcís Puget l'havia animat de seguir pintant, i fins i tot va guanyar un concurs, la qual cosa el va engrescar encara més de seguir la seva autèntica vocació per la pintura.

Va estudiar a l'Escola d'Arts i Oficis d'Eivissa, on tengué com a professors Josep Tarrés Palau i Ignasi Agudo Clarà, amb els quals va aprendre les diverses tècniques pictòriques i a dominar el dibuix del natural.

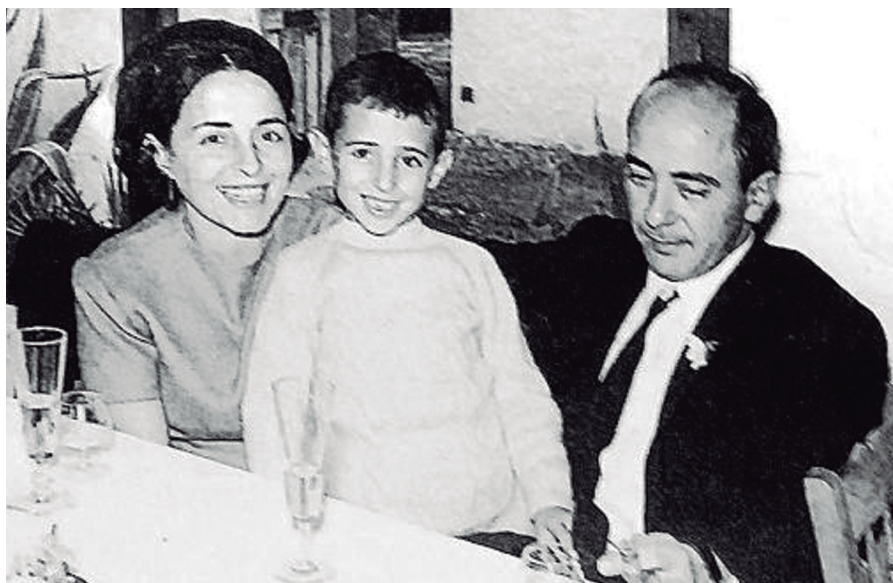
A mitjan dels anys cinquanta va anar a estudiar Belles Arts a l'Escola Superior Sant Carles de València, on s'impregna de la tradició de l'Escola Valenciana i, especialment, del tractament de la llum de Sorolla, qui va incidir notablement en el seu estil figuratiu.

En tornar a Eivissa va començar a exercir com a professor a l'Escola d'Arts i Oficis. I l'any 1954 es va casar en el Convent d'Eivissa amb Anna Maria Bofill Mercadé, amb qui l'any 1960 va tenir el seu únic fill, el també artista i fotògraf Antoni Pomar Bofill.

L'any 1962 es va presentar a les oposicions de les Escoles d'Art de Madrid i obtingué la plaça de professor de Modelatge i Buidatge per a l'Escola d'Arts i Oficis d'Eivissa, feina que exercirà fins a la seva jubilació, el 1992.

Admirador del pintor Narcís Puget i Viñas, a qui havia conegut des de petit, el 1962 va participar en la fundació del Grup Puget, creat en homenatge al mestre i com a reivindicació de la cultura i l'essència de l'art eivissenc. Juntament amb els també pintors eivissencs Vicent Calbet, Vicent Ferrer Guasch i Antoni Marí Ribas *Portmany*. Va participar en les activitats organitzades pel grup fins al 1964, any en què aquest es dissol i cadascun dels seus membres emprèn la seva pròpia trajectòria.

L'any 1980 va morir Anna Maria Bofill Mercadé,⁴ la seva única esposa.

A dalt, Antoni Pomar Juan amb Anna Maria Bofill Mercadé i el seu fill Antoni. 1967. (Arxiu de la família Pomar).
A la dreta, Antoni Pomar Juan pintant en *plein air*. Eivissa. 1990. (Arxiu de la família Pomar).

El sotrac que en la seva vida degué provocar aquest fet canviaria per sempre la seva manera de percebre la realitat, i també tindria una potent influència en la seva tècnica pictòrica, que s'omple de força i emoció.

Autor particularment prolífic, va exposar regularment a la Sala d'Exposicions de la Caixa de Pensions d'Eivissa i a la Sala Cultural Sa Nostra d'Eivissa. I també va col·laborar en les convocatòries anuals del Supermercat de l'Art.

Va treballar principalment l'oli i l'acrílic, i als seus inicis, la sanguina i el carbonet. També cal destacar els seus dibuixos i pastels, de traç vibrant i segur, i en destaquen la sèrie de trenta làmines de diverses èpoques recollides en la col·lecció titulada *Trajes típicos pitiusos*, editada per *Diario de Ibiza* (1992). Puntualment també va realitzar escultures i modelats de formes dinàmiques en alumini i fusta.

Personalitat singular amb una enorme vitalitat, va continuar pin-

tant fins al darrer moment de la seva vida. Ha deixat empremta per la seva jovialitat i bon sentit de l'humor, a la vegada que per la seva generositat i enorme talent.

Imatges:

Les imatges i les obres que acompanyen aquest article formen part dels fons documentals i les col·leccions d'art següents:

- Arxiu de la família Pomar.
- Arxiu de Sonya Torres Planells.
- Fons de l'Ajuntament de la Ciutat d'Eivissa.
- Museu d'Art Contemporani d'Eivissa.
- Sa Nostra Obra Social i Cultural.

4. Anna Maria Bofill Mercadé era de família catalana establerta a Eivissa des que ella comptava 4 anys, i va viure a Dalt Vila fins que es va casar. Va morir de ben jove, amb només 50 anys.

Antoni Pomar Juan amb Antoni Hormigo i Escandell. Eivissa, anys 70. (Arxiu Sonya Torres Planells).

Estil d'autor

Ens troben davant d'un volum ingent d'obra creativa, que es desenvolupa de forma continuada al llarg de tota una vida que arriba als noranta anys. Així, per tant, l'anàlisi estilística resulta complexa i polièdrica, i permet diferents graus d'aproximació.

D'una banda podem observar allò constant, permanent en el seu segell d'autor, sempre fidel a un estil figuratiu, d'ampla i enèrgica pinzellada. En les seves obres l'aplicació del color és energia i les formes són expressió de la recerca contínua de la clau, entesa com allò permanent. Els seus temes més recurrents, amb elements d'inspiració propis de l'illa d'Eivissa, sempre presents, són les natures mortes, els retrats, els paisatges i, principalment, les escenes quotidianes i les marines. Presenta una visió subjectiva i romàntica, dinàmica, colorista i càlida del seu entorn més immediat, vestit amb un cert aire nostàlgic. Partint d'elements del natural impregna les formes d'un caire emocional, expressat en una estructura compositiva racional que geomètricament respon a un esperit sintètic i digerit d'allò percebut.

D'altra banda, tenim un gruix de producció important que permet fer una mirada retrospectiva i obser-

var, com diaporames d'una pel·lícula, l'evolució estilística a través de l'evolució tècnica i la focalització temàtica. Segons aquesta premissa, es poden diferenciar tres grans etapes en l'evolució tècnica i estilística de la producció:

1. Etapa de formació i primeres exposicions (1940 a 1957)

En aquest primer moment abunden els estudis, tant de dibuix com sobre tela, fets amb una tècnica precisa que va de l'exquisit traç segur i realista, al paisatgisme de tècnica impressionista.

També és quan comença a fer les seves primeres exposicions i apareix la temàtica que es convertirà en leit motiv permanent de la seva obra, una imatgeria que l'autor mai abandonarà: els bodegons; el dibuix del natural amb representacions dels carrers de Dalt Vila, paisatges rurals, esglésies i marines; i els retrats d'infants i personatges populars eivissencs. Temes que, en aquesta etapa creativa especialment, semblen instants detinguts en el temps i saben transmetre com mai la pau de l'illa de la llum.

2. Etapa cromàtica (1958-1979)

La segona etapa suposa el triomf absolut de la taca de color i l'expressivitat del moviment. El tractament

de la llum, amb projecció colorista, amb pinzellada gruixuda i tonalitats planes, incorpora un toc personal que ratlla el postimpressionisme.

La temàtica es concreta en paisatges panoràmics de marines, vistes de Dalt Vila i de vida rural, com les escenes de pagesos, les sortides de missa i les processons. Aquest és el moment de l'aparició dels retrats de dones anònimes i multituds sense rostre en escenes dinàmiques que representen accions com els treballs del camp, les passejades i els banys de mar.

3. Etapa de maduresa (a partir de 1980)

A partir de 1980 s'inicia una nova i definitiva etapa amb una important evolució tècnica que acaba manifestant el potencial creatiu de l'autor. La seva personalitat s'expressa en la combinació sintètica del dibuix amb l'evolució de les ombres representades en color. Tot unit per entramats de ratlladures que incorporen dinamisme i acció. Apareixen també les figures sense rostre, amb contorns esborronats, submergides en paisatges o entorns suggeridors.

Sempre resseguint el fil de la inspiració en la Eivissa tradicional, es reinterpreta a si mateix i dona presència com a temàtica cada vegada més recurrent i protagonista al mar, amb preferència pels grans formats.

Es va allunyant del naturalisme i avança cap a la simplificació de les formes, de la mà de la pròpia evolució tècnica i cap a un gest energètic del traçat.

Incorpora també certs elements inquietants, donats d'una banda per l'aparició de taques negres o pigmentades que representen figures fantasmagòriques i que es recreen a partir d'esbossos incomplets, parcials, simplificats, senzills, sobris, humils, singulars. I també resulta d'altra manera inquietant la presència de nus femenins descontextualitzats i engolits per entramats de línies que dibuixen paisatges i marines. Formes i entorns que semblen sorgir de records nostàlgics d'un passat perdut.

Premis i reconeixements

–1961. Obté el Premi Fèlix Costa al I Saló Internacional organitzat per la Galeria El Corsario.

–1963. Obté el Premi Tito Cittadini del XIII Certamen Internacional de Pintura de Pollença.

–1971. Guanya la Medalla de Plata de la I Exposició Internacional de Pintors d'Eivissa.

–1998. Li va ser atorgat el premi Important Diario de Ibiza, en reconeixement a la seva trajectòria.

–2005. Va rebre la Medalla d'Or d'Eivissa, juntament amb els pintors Vicent Ferrer Guasch i Vicent Calbet Riera (a títol pòstum). Màxima distinció que atorga l'Ajuntament d'Eivissa.

Participació en exposicions individuals i col·lectives

Al llarg de la seva dilatada carrera i com a artista prolífic que era,⁵ la seva obra serà present de forma recurrent al llarg de la seva vida en diversos espais galerístics de les illes i d'arreu tant en exposicions individuals com de col·lectives, entre les quals en destaquen les següents:

–1943. Presenta per primera vegada la seva obra en una exposició a Arts i Oficis d'Eivissa, amb Adrià Rosa.

–1946. Exposició col·lectiva de pintors eivissencs. *Salons d'Art*. Palma de Mallorca.

–1952. *Exposición de Pintura de los exalumnos de este centro Antonio Pomar Juan y Adrián Rosa Hidalgo*. Escola d'Arts Aplicades i Oficis Artístics d'Eivissa. Inauguració 24 de desembre.

–1962. Grup Puget. Sala d'Exposicions de la Caixa de Pensions d'Eivissa i Cercle de Belles Arts de Palma de Mallorca.

–1962. Exposició d'Olis. Sala d'Exposicions de la Caixa de Pensions d'Eivissa. Del 25 d'agost al 2 de setembre.

5. Antoni Pomar treballava cada dia, de forma incansable, i ho va fer fins al darrer moment de la seva vida. En contínuum tenia en ment la preparació d'obres per a una nova exposició. És per aquest motiu que normalment les seves exposicions s'esdevenien regularment i de forma recurrent en convocatòries anuals.

Obres d'Antoni Pomar Juan.
Imatge superior a l'esquerra,
"Natura morta". 1940. Oli, 66 x 81'5 cm.
Imatge superior a la dreta,
sense títol. 1950. Oli, 52 x 62 cm.
Imatges inferiors:
a l'esquerra, sense títol. 1957.
Oli, 60 x 80 cm.
I a la dreta, dibuix de la col·lecció
Trajes típicos pitiusos, núm. 1
Vestit de Gonella, 1953.
Edició de *Diario de Ibiza*, 1992.
(Fons de l'Ajuntament d'Eivissa).

–1963. Sala d'Exposicions de la Caixa de Pensions d'Eivissa. Exposició de Dibuixos. Eivissa. Del 20 de setembre al 4 d'octubre.

–1963. Galeria Xaim. Eivissa. Octubre.

–1964. Exposició *Pintores Ibicencos: Adrián Rosa, Carloandrés, Vicent Ferrer Guasch, Joan Orvay, M. Carmen Zaragoza, Antoni Marí Ribas, Antoni Pomar, Pilar Villangómez, Rafel Tur Costa, Joan Sans i Vicent Calbet*. Galeria El Corsario. Eivissa. Del 21 de juny al 3 de juliol.

–1964. Galeria Xaim Eivissa. Eivissa. Del 17 al 30 d'agost.

–1964. Sala d'Exposicions de la Caixa de Pensions d'Eivissa. De l'11 al 20 de setembre.

–1965. Sala d'Exposicions de la Caixa de Pensions d'Eivissa. Juliol.

–1966. *2 Pintores Ibicencos. Antoni Pomar i Vicent Calbet*. Galeria

Xaim. De l'11 al 25 d'octubre.

–1970. Galeria Xarc. Exposició de pintures. Del 20 al 31 d'agost.

–1998. El Museu d'Art Contemporani d'Eivissa (MACE) i la Sala Cultural Sa Nostra d'Eivissa li varen dedicar una exposició retrospectiva, amb especial presència de les seves marines i amb edició d'un catàleg.

–2003. Exposició Antoni Pomar, darreres creacions, en la Sala d'Exposicions de Sa Nostra, d'Eivissa.

–2004. Sala d'Art de la Joieria Pomar. Exposició de pintures. 14 de juliol.

–2005. Exposició *Olis, pastels i acrílics sobre Eivissa*. Sala Cultural Sa Nostra d'Eivissa. 23 a 30 de setembre.

–2007. *Óleos de Ibiza*. Exposició col·lectiva. Galeria Cascais de Santa Eulària des Riu. 30 d'octubre.

–2010. Sala d'Art de la Joieria

Obres d'Antoni Pomar Juan.
 A dalt, a l'esquerra, sense títol. 1958.
 Oli, 98 x 130 cm.
 A l'esquerra, a baix, Sense títol. 1978.
 Oli, 62 x 92 cm.
 A dalt, *Tres Generacions*. 1980.
 Oli, 22'5 x 16 cm.

Pomar. Pintures d'Antoni Pomar Juan i joies d'Elisa Pomar Palerm. Presenta unes vint marines, llaüts i escenes de camp.

–2012. Exposició *Pomar. Tradició i avantguarda*. Centre Sociocultural s'Alamera de Vila. Exposició col·lectiva amb joies d'Elisa Pomar Palerm, fotografies d'Antoni Pomar Bofill i una vintena de pintures d'Antoni Pomar Juan. Aquesta va ser la seva última exposició a Eivissa.

Especialment cal també remarcar la presència quasi permanent de la seva obra en les sales d'exposició

següents:

- Cercle de Belles Arts, de Palma de Mallorca.
- Galeria Xarc, d'Eivissa.
- Sala d'Exposicions de La Caixa, d'Eivissa.
- Sala d'Exposicions de Sa Nostra, d'Eivissa.
- Galeria Vallribera, de Sant Antoni de Portmany, Eivissa.

Bibliografia

CABOT LLOMPART, JUAN (1979). *Ibiza y sus pintores*. Palma de Mallorca: España.
 MUSEU D'ART CONTEMPORANI D'EI-

VISSA / SALA CULTURAL SA NOSTRA (1998). Catàleg de l'exposició retrospectiva d'Antoni Pomar. Eivissa.
 ENCICLOPÈDIA D'EIVISSA I FORMENTERA (1989 – 2006). Eivissa: Consell Insular d'Eivissa. Volum 9, p. 383-384.
 SABATER SERRA, GASPÀR (1972). *La Pintura Contemporànea en Mallorca. Del Impresionismo a nuestros días*. Tom I. Espanya. Ed. Cort. Segona Edició 1981.

SONYA TORRES PLANELLS
 DOCTORA EN HISTÒRIA DE L'ART ■